

**НАСТАВНО НАУЧНОМ ВЕЋУ
ПРАВОСЛАВНОГ БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

**РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ СТРУЧНЕ
КОМИСИЈЕ ЗА ПРЕГЛЕД И ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:**

**Проф. др Ђоко М. Слијепчевић (1908–1993): допринос Српској Православној
Цркви и црквеној историографији**

ДОКТОРАНДА НЕМАЊЕ Д. АНДРИЈАШЕВИЋА

На седници Наставно-научног већа Православног богословског факултета Универзитета у Београду, одржаној 29.4.2026. године, изабрана је Стручна комисија за преглед и оцену докторске дисертације Немање Д. Андријашевића под насловом *Проф. др Ђоко М. Слијепчевић (1908–1993): допринос Српској Православној Цркви и црквеној историографији*, у саставу: др Ивица Чаировић, ванредни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду; др Зоран Деврња, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду; и др Милош Ковић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду. Комисија после читања дисертације и међусобног консултовања има част да Наставно-научном већу поднесе следећи:

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату

Немања Андријашевић рођен је 25. марта 1981. у Београду. Након завршене основне школе „Вељко Дугошевић“, матурирао је са одличним успехом у Богословији Светог Саве у Београду. Завршио је Богословско-катихетски институт Српске Православне Цркве, а потом је дипломирао по старом (предболоњском) програму на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. Током студирања био је волонтер у Храму Светог Саве, у Човекољубљу, највећем добротворном фонду СПЦ, а боравио је често у манастирима на Косову и Метохији и у српској престоници

прикупљао је помоћ за црквене народне кухиње. Објављивао је чланке и интервјуе у *Православном мисионару*, главном гласилу Светог Архијерејског Синода за младе. Мастер рад одбранио је на матичном факултету. Учио је немачки језик на Институту за Источне цркве у Регензбургу, у Савезној Републици Немачкој, а при Универзитету у Регензбургу студирао је један семестар. Неколико година био је студент на Институту за православну теологију при Универзитету Лудвиг Максимилијан у Минхену. Неколико пута био је изасланик Светог Архијерејског Синода на конференцијама у Немачкој и припремио је одређене академске пројекте по благослову Светог Архијерејског Синода. Био је гост, учесник или предавач на бројним конференцијама у земљи и у иностранству, а истраживао је и прикупљао грађу за историју СПЦ у 13 земаља, рачунајући и афрички континент. Током постдипломских студија објављивао је радове на енглеском, немачком и српском језику, у Србији и у дијаспори. Докторске студије, под менторством проф. др Владислава Пузовића, уписао је на Православном богословском факултету Универзитета у Београду 2021. године.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације јесте излагање биографије др Ђока Слијепчевића, првог доктора богословља на Православном богословском факултету Универзитета у Београду и једног од најзначајнијих српских црквених историчара, сагледавање његове улоге у очувању јединства Српске Православне Цркве у расејању, у деценијама после Другог светског рата, као и критичка анализа његовог доприноса српској црквеној историографији. Животни пут др Ђока Слијепчевића захватио је највећи део XX века, епохе која је донела огромне промене у животу српског народа. Његова биографија, условно, може се поделити у два дела. Први део чини живот у отаџбини, а други део живот у емиграцији. Детињство му је било обележено Првим светским ратом, младићко доба школовањем у богословским школама васпостављене Српске патријаршије у оквирима Краљевине Југославије, животну прекретницу чинио је Други светски рат, а потом су уследиле деценије живота у емиграцији, настале као последица његовог антикомунистичког става, али и његовог деловања у отаџбини током окупације. До сада недовољно позната Слијепчевићева делатност на плану спречавања црквених раскола у српској емиграцији, у турбулентним деценијама после Другог светског рата, детаљно је представљена у дисертацији. Утицао је, колико је могао, на смиривање црквених криза у северној Америци, западној Европи и Аустралији. Посебна пажња посвећена је научном доприносу Слијепчевића, на пољу проучавања српске

црквене прошлости. Критички су анализирани његови кључни научни радови, уз тежњу да се укаже на његово место у ширем контексту српских црквеноисторијских истраживања у XX веку.

Главни циљ дисертације јесте да се целовито и систематично представи биографија др Ђока Слијепчевића, његов рад на очувању црквеног јединства у емиграцији, као и његов научни допринос српској црквеној историографији. Секундарни циљ доктората је осветљавање недовољно познате историје СПЦ у дијаспори, а посебно у Савезној Републици Немачкој, као и сагледавање домета српске политичке емиграције после Другог светског рата. Да би остварио поменуте циљеве кандидат је користио обимну архивску грађу, укључујући и ону која до сада није била позната.

2. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација се састоји од увода, три централна поглавља, закључка, прилога у виду библиографије радова др Ђока Слијепчевића и списка коришћене библиографије. У уводном делу укратко су представљени значај теме, структура рада, коришћени архивски извори, методологија израде рада, као и досадашњи ток истраживања теме.

Друго поглавље носи наслов *Биографија др Ђока М. Слијепчевића*. У овом поглављу, првенствено на основу необјављене архивске грађе, реконструисан је животни пут Слијепчевића, који је започет у првој, а окончан у последњој деценији прошлог столећа. Најпре је представљено његово детињство, обележено ратним страхотама Првог светског рата. Следи период његовог богословског образовања, најпре у Призренској богословији, а потом на Православном богословском факултету у Београду. Указано је на посебан значај Слијепчевићеве сарадње са протом Стеваном Димитријевићем, професором *Историје СПЦ*, уједно – његовим ментором, под чијим руководством је написао и одбранио прву докторску дисертацију у историји поменутог Факултета. У овом одељку, изложен је и део биографије везан за Слијепчевићеву наставну делатност на Факултету. Посебну пажњу, кандидат је обратио и на преломне године уочи и током Другог светског рата и анализирао Слијепчевићево политичко опредељење. Кандидат је утемељено указао на везе Ђ. Слијепчевића са покретом *ЗБОР*, затим на изразиту антикомунистичку оријентацију, као и на активности током окупације, које су укључивале и сарадњу са Групом активне пропаганде Пропагандног

одељења *Југоисток* немачке окупационе команде у Србији. Следе одељци посвећени емигрирању из ФНР Југославије и боравку у савезничким притворима у Аустрији, Италији и Немачкој. Затим је кандидат описао Слијепчевићево студирање у Берну, а потом и вишегодишњи живот и рад у Минхену, месту у којем је провео најдужи део живота у емиграцији. Завршетак Слијепчевићеве биографије посвећен је његовим последњим годинама у Келну. Посебну вредност поглавља посвећеног биографији Ђока Слијепчевића представља чињеница да је изложен низ података о његовом животу и раду, који су до сада били непознати, а написани су на основу необјављене архивске грађе. Пружена је целовита слика његовог животног пута и указано на кључне аспекте његове вишеслојне делатности. Такође, вредност истраживања јесте и представљање читаве мреже личности са којима је Слијепчевић – током свог живота – био у контакту, а радило се о истакнутим личностима црквеног, научног и друштвено-политичког живота у отаџбини и емиграцији, као и о мање познатим личностима, углавном у емиграцији, чиме је представљена широка просопографска основа као један од битних параметара, који су одређивали контекст у којем је живео и радио Ђоко Слијепчевић. У позадини биографије јасно је оцртан контекст живота српске емиграције, пре свега, у Савезној Републици Немачкој, као и изазови и искушења, посебно на црквеном плану, са којима су се суочавали у послератном периоду.

Треће поглавље докторске дисертације насловљено је *Допринос јединству Српске Православне Цркве у дијаспори*. У овом поглављу, најпре, су представљене црквене прилике у српској емиграцији, првенствено у Савезној Републици Немачкој, али и на северноамеричком континенту, да би потом била представљена и анализирана делатност Ђока Слијепчевића у црквеном животу српске емиграције, а пре свега на плану очувања црквеног јединства. Дати су подаци о његовом ангажману у раду Црквене општине Минхен, у периоду – до 1969. године – када није било епархијског архијереја СПЦ у Немачкој, као и сведочанства – од 1969. године – о његовој сарадњи са епископом Лаврентијем (Трифунувићем). Однос са епископом био је постојан и плодотворан, а утицао је и на стабилизацију црквених прилика у емиграцији. У раду је казано на Слијепчевићеву сарадњу са Српском патријаршијом у Београду, и аргументовано је образложен став да су српске црквене власти имале поверења у њега. На основу обимне архивске грађе, првенствено – до сада – углавном непознате преписке, Слијепчевић је представљен као својеврсна спона између Српске патријаршије и појединих људи блиских расколничким клирицима, док је кандидат успешно потврдио хипотезу да је Слијепчевићева делатност увек ишла у правцу очувања црквеног

јединства, против расколничке делатности и за верност Мајци Цркви у отаџбини, о чему сведочи низ извора представљених и анализираних у дисертацији. Ово се посебно пројавило у време формирања раскола у Сједињеним Америчким Државама, што кандидат закључује после анализе бројних писама у којима је Слијепчевић износио ставове о расколу у САД. Уз то је у раду представљено и његово дело *Огрешења владике Дионисија*, као и не бројни али садржајни чланци, објављивани најчешће у минхенској *Искри*. У овом поглављу представљена је и Слијепчевићева делатност у спречавању ширења америчког раскола на западну Европу и Аустралију. У истраживању је констатовано да његова делатност није успела да спречи раскол у САД, али је допринела да се раскол не прошири на друге делове емиграције. Такође, Слијепчевићев ставови остали су као сведочанство оданости јединству Српске Православне Цркве и разумевања тешког положаја Цркве у комунистичкој Југославији.

Четврто поглавље – *Научни рад* – представља опис и анализу научне делатности Ђока Слијепчевића и његов допринос проучавању српске црквене и народне прошлости. У овом одељку пружен је целовит поглед на његове научне радове, који су укључивали научне монографије, научне чланке и мање прилоге. Ови радови настајали су у различитим периодима његовог живота: уочи Другог светског рата, током окупације и касније у емиграцији, где је постигао најзапаженије научне резултате. Најпре су, по хронолошком моделу, представљене и укратко анализирани научне монографије, а потом и научни чланци и мањи прилози, објављивани у различитим научним и популарним часописима. Указано је на све релевантне реакције у научној и широј јавности поводом ових радова, које су се појављивале, махом, у емигрантским круговима. На тај начин кандидат даје целовиту слику Слијепчевићевог научног рада. Посебну пажњу кандидат је посветио одређеним научним монографијама, као карактеристичним примерима Слијепчевићевог научног развоја, током више деценија. Истакнута је студија посвећеној патријархи Пајсију (Јањевцу), објављена уочи Другог светског рата; затим тротомна научна монографија *Историја Српске Православне Цркве*, Слијепчевићево животно дело, настајало у емиграцији, у деценијама после Другог светског рата, као и монографија посвећеној митрополиту Михаилу (Јовановићу), једно од последњих Слијепчевићевих великих научних дела. Свако од ових дела кандидат је критички анализирао и указао је на све релевантне реакције које су се појавиле у научној и широј јавности. Дело о патријарху Пајсију представљало је прву значајну научну студију о овом знаменитом поглавару Српске Цркве из 17. столећа. Ово дело је указало на Слијепчевићеве научне капацитете и – већ у младим данима –

сврстало га међу истакнуте проучаваоце српске црквене прошлости. Тротомна *Историја Српске Православне Цркве*, његово животно дело, детаљно је критички анализирана и указано је на њен велики значај у историји српске црквене историографије. На основу, до сада непознате архивске грађе, која потиче углавном из личне Слијепчевићеве заоставштине, кандидат је представио пут овог капиталног дела у отаџбини, где није могло легално бити набављено, а камоли публикувано. Указано је да је оно стигло и до српског патријарха Германа, као и до водећих личности из црквеног живота, али и до студената Православног богословског факултета. Монографија о митрополиту Михаилу представља плод зрелог доба научног рада Ђока Слијепчевића. Представљен је дуги пут њеног настанка, од предратних истраживања архивске грађе о митрополиту, преко пута те грађе у емиграцији до настанка капиталног дела о знаменитом српском јерарху. Представљене су и анализирани све критичке и прикази поменутих дела Слијепчевића.

У закључку дисертације кандидат је пружио синтезу целокупног истраживања, указујући на кључне аспекте биографије, црквеног деловања и научног рада Ђока Слијепчевића. У прилогу дисертацији, дата је, до сада, најпотпунија библиографија радова овог знаменитог богослова и историчара Српске Цркве, од скоро хиљаду библиографских јединица. Дисертација се завршава списком коришћених извора и литературе.

Дисертација је написана на основу необјављене архивске грађе из 22 архива у земљи и иностранству, 10 приватних архивских фондова, изјава 65 сведока и учесника различитих догађаја чији је актер био и сам Слијепчевић, затим 20 збирки објављених извора, 85 периодичних издања штампе, више видео и интернет извора, 24 дисертација и око 600 библиографских јединица. Све ово указује на дубоку посвећеност кандидата приликом писања и на широк дијапазон историјских извора који су помогли да постављене хипотезе буду потврђене.

4. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Кандидат је успешно представио и критички анализирао тему докторске дисертације. Дисертација је настала, првенствено, на основу необјављене архивске грађе, чији су значајни делови први пут коришћени и допринели да закључци буду оригинални и аутентични. У том смислу посебну вредност дисертацији доноси коришћење Слијепчевићеве приватне преписке, као и дневника и мемоара личности са којима је био у контакту. Управо ова чињеница допринела је да дисертација донесе читав

низ нових сазнања о животу и делу једног од најзначајнијих српских богослова и црквених историчара Ђока Слијепчевића, чији је животни век обухватио готово читаво XX stoleће, пратећи, на одређен начин, историјски пут српског народа у тој епохи.

Дисертација представља прво дело у којем су на целовит и систематичан начин представљени живот и делатност Ђока Слијепчевића. У првом поглављу, посвећеном његовој биографији, изнет је низ нових сазнања о различитим периодима његовог живота. То се посебно односи на емигрантски део живота. Кандидат је, уз навођење бројних појединости, представио Слијепчевићев боравак у својеврсним сабирним центрима у Аустрији и Италији, где се борио да не буде изручен комунистичким властима у ФНР Југославији, изнет је низ нових чињеница о његовом шестогодишњем студијском боравку у Швајцарској, као и низ нових сазнања о његовом вишедеценијском раду у Минхену и Келну.

У дисертацији су по први пут систематски представљене и анализирани Слијепчевићеве активности на плану очувања јединства Српске Православне Цркве у расејању. Указано је на густу мрежу његових контаката, који су укључивали низ значајних људи широм српског расејања, али и на контакте са Српском патријаршијом у Београду. Посебну вредност представља детаљна анализа Слијепчевићевог учешћа у покушају мирног решавања црквене кризе у САД.

Значајан допринос овог истраживања представља и аналитички поглед на научно наслеђе Ђока Слијепчевића. Сумирана је и критички оцењена целокупна његова научна делатност. Потом су издвојене три студије, као најбољи примери научног рада, и детаљно анализирана. Сабране су, представљене и анализирани скоро све релевантне реакције на његов научни рад, чиме је Слијепчевићево научно наслеђе смештено у одговарајући научни контекст своје епохе.

У важне резултате дисертације спада и попис, до сада, најцеловитије библиографије радова Ђока Слијепчевића. У ову библиографију укључени су и мањи прилози које су расути у различитим емигрантским периодичним издањима, која су излазила на неколико континената.

Посматрано у целини, дисертација представља значајан допринос проучавању новије српске црквене историје, као и новије историје српског богословља и црквене историографије.

5. Закључак

Докторска дисертација Немање Д. Андријашевића под насловом *Проф. др Ђоко М. Слијепчевић (1908–1993): допринос Српској Православној Цркви и црквеној историографији*, урађена је у складу са одобреном пријавом дисертације. Дисертација је по свом садржају оригинално и самостално научно-истраживачко дело, урађено по начелима историјско-критичке методологије и закључивања. Из тог разлога, Комисија са задовољством констатује да овај рад испуњава све научне параметре докторске дисертације и предлаже Наставно-научном већу Православног богословског факултета Универзитета у Београду да одобри јавну одбрану овог рада.

У Београду, 20. маја 2026. године.

Чланови Стручне комисије за преглед и оцену дисертације:

др Ивица Чаировић, ванредни професор Православног богословског факултета
Универзитета у Београду

др Зоран Деврња, редовни професор Православног богословског факултета
Универзитета у Београду

др Милош Ковић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у
Београду